

Wehner Tibor

A MEDITÁCIÓ ÉS AZ EXPRESSZIVITÁS

F. Balogh Erzsébet festőművész alkotásai

Ha a nagy művészettörténeti múltú tájkép-fogalom írásmódja táj/kép formára vált, akkor élnünk kell a gyanúperrel, hogy immár nem hagyományos tájképekkel állunk szemben. Hogy nem a megszokott táj vált a megszokott képpé. Hogy ez a per jelzés átminősíti a dolgokat, valamilyen különös viszonyrendszert alakít ki a szókapcsolat két eleme között: mintha felcserélődhetnének a fogalom-elemek egymással. Ebbéli gyanúnk beigazolódhatott F. Balogh Erzsébet festőművész a közelmúlt éveinek terméséből válogatott, *Táj/kép* című, 2015 nyarán rendezett egri kiállításának alkotásai körében: műveit szemlélve belső tájakon jártunk, olyan belső tájakon, amelyek mintegy visszamenőlegesen transzformálják át a befogadóban a hajdani, a valóságos tájélményt. Vagyis nem a táj indukálja a képet, hanem a kép avatkozik be a tájba. A tájba, amely belső, lelki síkokon és terekben jelenik meg, a szabad, a tényleges valóságot már csak töredékeiben, foszlányszerűségeiben őrző, vagy teljesen elmosó képi elvonatkoztatás megjelenítéseként. Tehát ideáink és képzeleteink, emlékeink felülvizsgálatára és ártértékelésére indítanak F. Balogh Erzsébet festőművész alkotásai.

Máris a modern művészet jelenségvilágának kellős közepén járunk, amely elvetette a konkrét látványt, felszámolta a leképezést, s amely alkotóelemei öntörvényeire alapozott kifejezéssé vált valamikor a XIX-XX. század fordulóján. E radikális átalakulásokat hozó, a modern szellemiséggel és korszerűsége töre indítékokkal hajtott törekvésekkel párhuzamban bontakozott ki a korábban, évszázadokon át egyeduralgoló figurativitás mellett a nonfiguratív képzőművészeti nyelvezet és megjelenítés, és vált önálló, a valóságtól csaknem teljesen független médiumokra alapozott kifejezések művészi szférájává: a szín, a folt, a forma, a vonal önálló életre kelt. Továbbá a perspektíva, új távlatok nyíltak a kép síkjára és a kép tere előtt, új kompozíciós eljárások jelentek meg, és akkor még az anyagok és a technikák megújulásáról, szabad kapcsolódásairól és keveredéseiről, vegyes alkalmazásairól nem is szóltunk. Ebbe a sok-sok új kezdeményezést, áramlatot, markáns stíluskört rövid idő alatt kialakító elvont festői-grafikai világba illeszkedett a XX. század utolsó harmadában, az új évezred első másfél évtizedében F. Balogh Erzsébet festészeti és grafikai munkássága, amelynek terméséből kiállításán a legújabb olaj- és akril-kompozíciók, akvarellek, pasztellek, vegyes technikájú alkotások és kollázsok kerültek a falakra. Megközelítésükhöz, leírásukhoz, értelmezésükhöz ma már nem kell nagy erőfeszítéseket tennünk, az internet korában rendkívül egyszerű a tájékozódás. H. Szilasi Ágota művészettörténész 2008-ban megfogalmazott szakvéleményét a festő honlapján olvashatjuk, amelynek legfontosabb kitétele, hogy e művész „Festészetének alapja az erőteljes gesztusban és színben foglalt érzelem a valós látványból, az egyéni létélményekből kiindulva a majdnem absztrakt világban megfogalmazódó indulati, pszichikai tartalmakat hordozó expresszív erővel terhes meditáció. E szenzibilitás lüktető formarendszerek, rusztikus festékfelületek, egymásra rétegződő hideg kékek és forró vörösek, felvillanó fények és mélybe húzó árnyékok dinamikájára épül.”

És ha fellapozzuk az oly erőteljes szálakkal már négy évtizede Eger városához és jelenkori művészetéhez – és korántsem mellékesen: főiskolai szintű művészetoktatásához – kapcsolódó

alkotó műveiről megjelent elemzéseket, azokban is az érzélem, az érzékenység, a meditáció, a gesztus, az expresszivitás a vissza-visszatérő hivatkozási pont: Földi Péter festőművész F. Balogh Erzsébet piktúrája kapcsán a gesztusról, mint a képi közlés megmásíthatatlan erejű eszközéről szól, míg Szokolczay Lajos irodalomtörténész a faktúrákban, színrétegekben sűrített félelmekről, küzdelmekről, szorongásokról értekezik. Az F. Balogh-műveket korábban már az egri akvarell biennálékról is jól ismerhettük, majd az alkotó első átfogó, 1996-os kiállítása alkalmával – amelyet az egykori egri Ifjúsági Ház galériájában mutatott be a művész – Hegyi Lóránd művészettörténész meghatározását idézve hosszan-hosszan elemezhetjük a magyar művészetben oly jelentős szerepet játszó absztrakt expresszionista kezdeményezéseket és jelenségeket, hangsúlyozva, hogy „Az irányzat lényege a művész pszichikai, hangulati állapotának, tudatalatti képzeinek közvetlen és drámai kifejezése, valamint a festői folyamat meditatív átélése. Mindezt a hagyományos kompozíciós modellek feloldásával, a kiemelés, az alá- és fölérendelés, illetve a képközéppont felszámolásával, a képfelület maximális érzelmi intenzitásával, az ábrázolás száműzésével és a spontaneitás fokozásával kívánja elérni. A zárt kontúrú, racionálisan meghatározott képi forma és térvizonylatok felbontásával a hangsúlyt áthelyezi a primer ecsetvonások és elemi festői foltok pszichikai kifejezőerejére.” Hegyi Lóránd mintha az F. Balogh Erzsébet-képek elemzése során alakította volna ki eme expresszivitás-definícióját: azon képek elemzése során, amelyeken a már-már szabályossá rendeződő formák, a mintha valamire emlékeztető motívumok, a geometrikussá kristályosodó alakzatok mindig összekuszálódnak, mindig szétzilálódnak, mindig valamilyen új, ismeretlen rendbe, illetve rendezetlenségbe rendeződnek. Belső erők által vezérelt kavargásokból és kibogozhatatlan rétegződésekből szerveződnek ezek a festői kompozíciók, amelyeknek foltjai és esetenként vonalai mintha önálló életre kelnének, vagy legalábbis, rögzülésüket és jelenlétüket az alkotói szándék mellett a véletlenek is irányítanák: ezt igazolják a folt-összeolvadások, a festékröccsenés- és az elfolyás-nyomok. Van, amikor az oldott foltszerűség, van, amikor a szigorú szerkezetesség uralja a művet, amely így mintha az ösztönösség és a tudatosság, a költőiség és a tárgyyszerű szemlélet egyszer ütköző, máskor egymással lágyan kiegyenlítő terepe lenne. És a jelentésrétegek után kutatva már húsz esztendővel ezelőtt is arra a felismerésre jutottunk, és napjaink alkotásai kapcsán is azt a konzekvenciát vonhatjuk meg, hogy félelmekkel szabdaltságot és megnyugvásokkal átítatott, súlyos érzelmi konfliktusokkal terhelt, belső világ bontakozik ki előttünk F. Balogh Erzsébet képeinek tükröztetésében: olyan pszichikai mezőkben és terekben kalandozhatunk e táj/kép-vetületekben, ahol szenvedélyes érzelmkitörések és lírai elmélyülések feleselgetnek egymással.

A meditáció és az expresszivitás, az elmélyült tűnődés és a gondolkodás nélkül kirobbanó érzelmi kitörés egymásnak ellentmondó, egymással ellentétes jelenségek. F. Balogh Erzsébet piktúrájában e két ellentétes elem mégis egymás mellett, egymásra épülően, egymással ütközve és egymást erősítve van jelen: talán ez adja meg mély töltetét, ez élteti érzelmi hitelességét, ez teszi oly erőteljessé az alkotó festői mű-teremtését. És ha a szuggesztív festői kifejezésekkel inspirált érzelmeinket egy pillanatra visszafogjuk, mértéktartó objektivitással kell nyugtáznunk: itt felépült egy, a korra érzékenyen reflektáló, erőteljes, a magyar piktúra expresszív szolamához kapcsolódó, de egyedi jegyeit és jellemzőit őrző és csillogtató, festőiségben villódzó életmű.